

УДК 81'373.74 : [811.531 + 811.161.2]

В. О. Охріменко

**ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ-ЗООНИМОМ
У СУЧАСНИХ КОРЕЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

Пропоновану статтю присвячено дослідженню фразеологічних одиниць з компонентом-зоонімом у сучасних корейській та українській мовах. Особливу увагу приділено тим явищам і фактам, які складають національну специфіку фразеологічних систем двох мов.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, компонент-зоонім, культурно-національна специфіка.

Пропонована стаття є частиною дослідження фразеологічних одиниць корейської та української мов. Об'єктом нашої подальшої роботи стануть фразеологічні одиниці української та корейської мов як похідні національного менталітету, аналіз ролі фразеологічних одиниць у формуванні національно-мовної картини світу, порівняння виникнення фразеологізмів, уживання слів-символів у фразеології тощо.

У зв'язку з цим одним із аспектів нашої роботи постають фразеологічні одиниці із компонентом-зоонімом у сучасних корейській і українській мовах.

Методологічною основою є етнолінгвістичний підхід, який заснований на визнанні нерозривного зв'язку мови й культури, на основі якого, залежно від аспекту, що досліджується, використовувалися метод компонентного й контрастивного аналізу. Завданням здійсненого дослідження є визначення особливостей і культурно-національної специфіки фразеологічних одиниць з зоонімічним компонентом у корейській та українській мовах.

Питанню культурно-національної специфіки останніми роками присвячено чимало праць. Проблеми «мова і культура», «фразеологія і культура», «фразеологія в контексті культури», «національна своєрідність фразеологізмів» тощо розглядали Дж. Лакофф та М. Джонсон [4], Н. Арутюнова [1], В. Телія [7] та багато інших учених.

Якщо фразеологія української, російської, англійської та деяких інших європейських мов представлена цілою низкою фундаментальних і значною кількістю дослідницьких праць, то фразеологія корейської мови вивчена на недостатньому рівні. Фразеологізми дуже глибоко проникли в будову корейської мови і настільки тісно пов'язані з елементами різних її рівнів, що брак досліджень фразеологічної системи корейської мови негативно впливає на вивчення інших галузей мови, зокрема лексики, морфології та синтаксису. Найбільш ґрунтовними працями з фразеології корейської мови є роботи С. Жетпісова [3], Пак Сон Гу [5], Чой Юн Хі [8].

Актуальність представленої праці зумовлена посиленням інтересу до фразеології з позицій лінгвокультурологічного підходу, що дозволяє глибше і точніше відобразити змістовний аспект фразеологізмів, простежити джерела їх походження, розглянути питання про фонові знання. Актуальність обраної теми обґрунтовується також необхідністю вивчення фразеологізмів з компонентом-зоонімом з метою підвищення мовної та культурної компетенції в процесі навчання іноземній мові. Тому в цій роботі ми сформулювали вихідні позиції, які стосуються розуміння фразеологічних одиниць з компонентом-зоонімом в корейській та українській мовах.

Метою нашого дослідження є визначити національно-культурну специфіку функціонування фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом у корейській і українській мовах.

Як стає зрозуміло із вступної частини, об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом сучасної корейської і української мов. Предметом дослідження в пропонованій статті є культурно-національний компонент фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом сучасної корейської і української мов.

Як відомо, ще В. фон Гумбольдт [2], а за ним і О. О. Потебня [6] під «народним духом» розуміли менталітет народу. Менталітет передбачає не лише світобачення та світорозуміння народу, але й усю сукупність культурних символів, образів, асоціацій, закріплених у пам'яті поколінь.

Людині, яка вивчає іноземну мову, особливо важко буває зрозуміти жести й вирази обличчя носіїв мови, вловити натяки на соціальні й культурні реалії, витримати правильну дистанцію при розмові. Взаємопов'язане навчання мови й культури передбачає знайомство і з такими виявами національної культури, як фразеологізми.

Фразеологічні одиниці є дуже цікавим матеріалом, де переплітаються мова, культура й етнос і в утворенні смислової структури яких значною мірою беруть участь екстралінгвальні й інтралінгвальні фактори. Останніми роками дослідження фразеологізмів як об'єкта етнолінгвістики й лінгвокультурології стає все більш актуальним.

Особливо важливе значення, на нашу думку, представляють фразеологічні одиниці із компонентом-зоонімом у двох різноструктурних мовах, якими є корейська та українська.

Насамперед варто відзначити, що невелика частина зоонімів, що входять до складу фразеологізмів корейської та української мов має спільне символічне значення. Подібності у вербалізації фразеологізмів можуть бути зумовлені певною схожістю природних умов життя двох народів, включаючи світ тварин, а також однаковим сприйняттям і переосмисленням дійсності. Так, обидва народи асоціюють зайця із лякливою або навіть боягузливою людиною, наприклад, кор. м.: *토끼 같은* (букв.: «як заць»); укр. м.: *полохливий як заць, заяча кров*.

Подібність у вербалізації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом знаходимо у таких фразеологічних одиницях корейської мови – *개미는 크지 않지만 산을 파낸다* (букв.: «мураха невеликий, а гори копає»); *개미처럼 열심히 일을 한다* (букв.: «працювати старанно, як мураха») української мови – *працьовитий як мурашка*, де мурашка порівнюється із працьовитою людиною.

Схожість сприйняття навколишньої дійсності у двох мовах віддзеркалюється у фразеологічних одиницях, внутрішня форма яких містить зоонім *змія*, наприклад, кор. м.: *사람이 아니라 뱀 같은 놈!* (букв.: «не людина, а змія!»); *뱀을 품속에 기르다* (букв.: «за пазухою виростити змію»); укр. м.: *змію на грудях пригріти, зміюка підколодна*. Фразеологізми із цим компонентом в обох мовах мають негативну конотацію: вони описують підступну людину, яка шкодить іншим людям своїми вчинками, поведінкою.

Спільність асоціацій спостерігаємо у вербалізації фразеологічних одиниць із компонентом *соловей*, наприклад, кор. м. *꾀꼬리 같은 목소리로 노래를 부른다*: (букв.: «співати солов'їним голосом»); укр. м.: *співати соловейком*.

У корейській і українській фразеологічних картинах світу співпадають за значенням деякі стійкі порівняння, що асоціюються із фізичними характеристиками людини, або із рисами характеру, наприклад, кор. м.: *방이 돼지우리 같다* (букв.: «брудно як у свинарнику»), *돼지 처럼 똥똥한다* (букв.: «говстий як свиня»); укр. м.: *жирний як свиня*; кор. м.: *여우처럼 교활한다* (букв.: «хитрий як лисиця»); укр. м.: *хитрий як лис*; кор. м.: *모든 암닭은 제동지를 자랑한다* (букв.: «кожна курка своє сідало хвалить»); укр. м.: *кожна курка своє сідало хвалить* тощо.

Багато фразеологічних одиниць в корейській і українській мовах із зоонімом *корова* постають як віддзеркалення спостережень за поведінкою та навичками цієї тварини, наприклад, кор. м.: *소걸음으로 걷다* (букв.: «йти як корова»), *소처럼 먹다* (букв.: «істи як корова»); укр. м.: *дійна корова, як корова язиком слизала*.

Відмінності у вербалізації фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом двох народів можуть бути зумовлені не лише географічним розташуванням, але й особливостями фольклору, фантазією двох народів, цінностями корейської й української культур тощо. Особливе місце у фразеологічних системах двох мов посідають

еталонні порівняння, які віддзеркалюють відмінності у світобаченні двох народів.

Так, про уперту людину в корейській мові скажуть *황소처럼 완고한다* (букв. «впертий як бик»), натомість в українській мові таке порівняння пов'язане із віслоком, наприклад, *упертий як віслок*. Дурість людини у корейській фразеології найчастіше асоціюється із ведмедем, наприклад, *곰처럼 우둔한다* (букв. «дурний як ведмідь»), в українській фразеології – із бараном, наприклад, *як баран в аптеці*. Злість людини в корейській мові найчастіше асоціюється з пітоном, наприклад, *옹이 못 된 이무기 같은* (букв.: «пітон, що не став драконом»), тоді як в українській – із собакою, наприклад, *злий як собака, пошитися у собачу шкуру*. Для носія корейської мови ворона асоціюється із забудькуватою людиною, наприклад, *까마귀 고기를 먹었다* (букв.: «з'їв м'ясо ворони»); в українській мові таке порівняння найчастіше пов'язане з розсіяною, неуважною людиною.

Характеризуючи людину, яка багато вживає алкогольних напоїв корейці порівнюють її із китом, наприклад, *술고래예요* (букв.: «пити як кит»); українці – із конем, наприклад, *п'є як коняка*.

Корейський і український народ по-різному сприймають флегматичну, повільну людину. Так, корейці порівнюють рухи такої людини із личинкою цикади, наприклад, *곰뽕이 같다* (букв.: «як личинка цикади») або з равликом, наприклад, *달팽이처럼 느릿느릿한다* (букв.: «повільний як равлик»), натомість український народ порівнює таку людину із черепахою, наприклад, *плентатись як черепаха, йти черепашиачим кроком*.

У фразеології корейської мови із зоонімом *жаба* пов'язані асоціації з дурною, неосвіченою людиною, наприклад, *맹꽁이 같다* (букв.: «як жаба пузата»). В українській фразеології з жабою асоціюється холодність людини, причому як у прямому, так і в переносному значенні, наприклад, *холодна як жаба*.

У фразеологічних картинах світу двох народів натрапляємо на велику кількість фразеологічних одиниць із зоонімом *миша*. Найчастіше виникнення фразеологічних одиниць із цим компонентом пов'язане із спостереженням за поведінкою миші в певних ситуаціях, наприклад, кор. м.: *쥐 죽은듯* (букв.: «немов померла миша»), *고양이 앞에 쥐* (букв.: «миша перед кішкою»), *쥐(가)숨듯* (букв.: «ховається немов миша»); *쥐 소금 나르듯* (букв.: «немов миша тягає сіль»); укр. м.: *метушитися як миша в пастиці, мишача душа, мишачий хвостик*.

У фразеології корейської мови образ горобця пов'язаний із надмірною балакучістю людини, наприклад, *참새처럼 지저귀다* (букв.: «цвірінькати як горбець»), *참새알을 까먹다* (букв.: «з'їсти яйце горобця»). В українській мові фразеологічні одиниці із компонентом *горбець* означають наявність чогось у незначній кількості, наприклад, *горбцеві по коліна, і горбець у роті не наслідив*, а також досвідченості, наприклад, *стріляний горбець*.

Варто звернути увагу на ще один зоонім у складі фразеологічних одиниць корейської і української мов – це *гусак*. Так фразеологічні одиниці із цим компонентом в корейській мові, як правило, мають значення самотності людини, наприклад, *짜 잃은 기러기 신세가 된다* (букв.: «жити як самотній гусак, що втратив свою пару»). В українській мові фразеологічні одиниці із зоонімом *гусак* віддзеркалюють природну поведінку птаха, наприклад, *як з гусака вода, гусаків дратувати*, а також

можуть символізувати ненадійну, підступну людину, наприклад, *от так гусак, ну і гусак*.

У корейській фразеологічній картині світу зоонім *дракон* зустрічається надзвичайно часто. Фразеологічні одиниці із цим компонентом мають позитивну конотацію, наприклад, *용이 되다* (букв.: «стати драконом») – *стати краще ніж був раніше*, *용을 타다* (букв.: «осідлати дракона») – *вдало вийти заміж*, *용문에 들어서다* (букв.: «увійти до воріт дракона») – *зробити гарну кар'єру, прославитися*. В українській фразеології дракон – це негативний персонаж казок, крилатий змії, проте, нам не пощастило зафіксувати фразеологічних одиниць із цим компонентом.

Важливе місце у фразеології корейської мови посідає тигр. Для корейського народу образ тигра пов'язаний із хоробрістю, безстрашністю, вимогливістю, силою. Про це свідчать такі фразеологічні одиниці: *그분의 성격이 호랑이 같아* (букв.: «в нього характер як у тигра»), *호랑이처럼 싸웠다* (букв.: «він бився як тигр»).

Проведене дослідження фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом у корейській і українській мові дозволило визначити як подібності, так і відмінності у вербалізації вищезгаданих фразеологізмів. Істотні розбіжності, які було зафіксовано у дослідженні постають як глибокі відмінності цілісного національно-культурного світосприйняття корейського й українського народів. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у студіюванні гендерного аспекту фразеологічних одиниць із компонентом-зоонімом в сучасних корейській і українській мовах.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – [2-е изд., испр.]. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
2. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества : Избранные труды по языкознанию : [учеб. пособие.] / Вильгельм фон Гумбольдт. – [2-е изд.]. — М. : Прогресс, 1984. – 397 с.
3. Жетписов С. Н. Структурно-семантические особенности фразеологизмов корейского языка : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук / С. Н. Жетписов. – М., 1987. – 19 с.
4. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Дж. Лакофф. – М. : УРСС, 2004. – 254 с.
5. Пак Сон Гу. Национальная специфика фразеологизмов русского и корейского языков / Пак Сон Гу // Язык, Сознание, Коммуникация : [сб. ст.] ; [отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов]. – М. : Диалог-МГУ, 1999. – Вып. 7. – С. 33–48.
6. Потебня А. А. Мысль и язык : Полное собрание трудов / А. А. Потебня. – М. : Лабиринт, 1999. – 300 с.
7. Телия В. Н. Фразеология в контексте культуры / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 336 с.
8. Чой Юн Хи. Внутренняя форма соматических фразеологических единиц русского языка : в сопоставлении с фразеологическими единицами корейского языка : автореф. дисс. на соискание учен. степени. канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / Чой Юн Хи. – М., 2001. – 21 с.

Okhrimenko V. O. Phraseological units with zoonym component in modern Korean and Ukrainian languages

The submitted paper is dedicated to the study of Phraseological units with zoonym component in modern Korean and Ukrainian languages. A special attention is paid to those phenomena and facts which constitute specificity of Phraseological systems of both languages.

Key words: phraseological unit, zoonym component, cultural and national specificity

Охрименко В. О. Фразеологические единицы с компонентом-зоонимом в современном корейском и украинском языках

Предлагаемая статья посвящена исследованию фразеологических единиц с компонентом-зоонимом в современном корейском и украинском языках. Особое внимание уделяется тем явлениям и фактам, которые составляют национальную специфику фразеологических систем двух языков.

Ключевые слова: фразеологическая единица, компонент-зооним, культурно-национальная специфика.